

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
OTOP NAWATWITHI COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT
FOR SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT

วัลลภ วรรณโสม¹, และ สันติธร ภูริภักดี²

Wanlop Wannasote¹, Assistant Professor Dr. Santidhorn Pooripakdee²

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science Silpakorn University

Email: wanlop.wannasote@gmail.com¹

Received 10 June 2023; Revised 28 February 2024; Accepted 29 February 2024.

บทคัดย่อ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการทําวิจัยครั้งนี้ คือ 1. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 2. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านทุนวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเล่มนี้ คือตัวแทนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม (ประธาน/รองประธานชุมชน) จำนวน 400 ชุมชนทั่วประเทศ โดยผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามศักยภาพของชุมชน สามารถแบ่งชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.ชุมชนท่องเที่ยวดาวเด่น (Attractive: A) 2.ชุมชนท่องเที่ยวดาวรุ่ง (Brighten: B) 3.ชุมชนโดดเด่นเฉพาะด้าน (Case Study: C) 4.ชุมชนสินค้า OTOP (Delivery Products: D)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่า 1.การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอย่าง อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าพหุคูณร้อยละ 58.80 2.การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นตัวแปรกลางแบบบางส่วนของจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 3.ทุนวัฒนธรรม เป็นตัวแปรกลางแบบบางส่วนของจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ทำให้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม, ทุนวัฒนธรรม, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

OTOP Nawatwithi community-based tourism management for sustainable community development aimed to 1) examine OTOP Nawatwithi community-based tourism management

that influences the sustainable community development, 2) study OTOP Nawatwithi community-based tourism management that influences the sustainable community development through the community engagement, 3) study OTOP Nawatwithi community-based tourism management that influences the sustainable community development through cultural capital. The present research was quantitative research and a questionnaire was administered to collect quantitative data. The research samples were representatives from 400 OTOP Nawatwithi tourism communities (presidents/vice presidents) all over the country. The research samples were categorized based on the capacity of their communities, resulting in four groups of OTOP innovative tourism communities, namely Attractive: A, Brighten: B, Case Study: C, and Delivery Products: D.

The findings revealed that 1) The OTOP Nawatwithi community-based tourism management influences sustainable community development are significant of 0.05, referred to be predictable in 58.80 percent 2) Community engagement is a partial moderator variable of the OTOP Nawatwithi community-based tourism management that influences sustainable community development. 3) Cultural capital is a partial moderator variable of the OTOP Nawatwithi community-based tourism management that influences sustainable community development. The knowledge led to the OTOP Nawatwithi tourism community realize the importance of resources in the community and community participation can help develop the community in a sustainable way.

Keywords: Community-based Tourism Management, Sustainable Community Development, OTOP Nawatwithi Tourism Community, Cultural Capital, Community engagement.

บทนำ

การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาประเทศนอกจากจะต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาของประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยปัจจุบันแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับเป็นแนวทางในการบริหารพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้วยเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีมีการพัฒนาต่อยอดมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีกิจกรรมของชุมชนและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การเรียนภาษาท้องถิ่น การทอผ้า การวาดภาพ การทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น Kantaphon and Nisachon. (2015) การนำทุนวัฒนธรรมที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการหรือสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าหรือบริการของชุมชนเพื่อสร้างจุดขายให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน การท่องเที่ยวที่ได้นำเองทุนวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต่างสนใจจะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ ล้วนเป็นช่องทางการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์และต่อยอดทุนวัฒนธรรมเพื่อ

เพิ่มรายได้แล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูอัตลักษณ์และวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เข้มแข็งและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป Department of Cultural Promotion. (2019).

การดำเนินงานของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องประกอบไปด้วย กระบวนการขับเคลื่อนโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อไปสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย 5 กระบวนงาน 1.การพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว 2.การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก 3.การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว 4.การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น 5.การส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว Community Development Department. (2020) ในการสร้างมูลค่าจากทุนวัฒนธรรมที่อยู่ในการท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนย่อมเป็นหน้าที่หลักของคนในชุมชนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิดวางแผน และร่วมกันทำเพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง Krittaya and Kanokkan. (2018). อย่างไรก็ตามในสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ชีวิตของคนในระดับหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการเพิ่มจำนวนประชากร ปัญหารัษฎรรมชาติ และปัญหาค่านิยม ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันจนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสังคมดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาระดับหมู่บ้านมิใช่น้อย โดยผู้ที่จะมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดีที่สุด คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านทุกคนจะต้องหันหน้าเข้าหากันด้วยความสมัครสมานสามัคคีในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยหน้าที่หลักของคนในชุมชนจะต้องร่วมมือกันในการคิดและวางแผน ร่วมกันทำ เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่ได้กล่าวมาข้างต้น การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่ามากที่สุดเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนต้องมีการดำเนินการ การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นประเด็นสำคัญและจำเป็นที่จะพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชนท่องเที่ยว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งสนใจองค์ประกอบสนับสนุนที่ทำให้ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้สำเร็จผ่านการสนับสนุนของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน คือทุนวัฒนธรรม และการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะทำให้สามารถไปถึงเป้าหมายได้เร็วขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านทุนวัฒนธรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านทุนวัฒนธรรม

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวความคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนานและความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น (Nutthapat, 2017)

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบไปด้วย Wanlop. (2021).

1. ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยว หมายถึงการสร้างกิจกรรมการบริการที่เป็นขั้นตอนตั้งแต่ก่อนการท่องเที่ยว จนถึงการจัดบริการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งชุมชนจะการบริการที่สร้างสรรค์ใหม่เพิ่มขึ้นจากขั้นตอนบริการปกติ เพื่อสร้างความประทับใจ ประกอบด้วยตัวแปร 5 ตัวแปร ได้แก่ 1.) ด้านทักษะความรู้ สมาชิกของชุมชนท่องเที่ยวสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว และสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของชุมชนกับชุมชนใกล้เคียง 2.) ด้านการบริการการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวมีบริการการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชน อีกทั้งนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างสะดวก คนในชุมชนรู้จักกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง 3.) ด้านเครือข่ายองค์กร ชุมชนท่องเที่ยวมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้ดีขึ้น เครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งแยกหน้าที่ที่ชัดเจน 4.) ด้านการสร้างสรรค์ ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมไปตามสถานการณ์โลกในปัจจุบัน เปิดโอกาสให้สมาชิกเสนอแนวความคิดในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว 5.) ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำของชุมชนมีศักยภาพในการนำชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปข้างหน้า และมีการนำองค์ความรู้ใหม่ๆเข้ามาเผยแพร่ให้คนในชุมชนทราบและผู้นำของชุมชนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

2. ด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึงกระบวนการสื่อสารภายในกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา และการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่ 1.) ด้านการส่งเสริมจากผู้มีส่วนร่วม คนในชุมชนมีความสนใจในกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว 2.) ด้านการตระหนักถึงผลกระทบ สมาชิกของชุมชนท่องเที่ยวตระหนักถึงผลกระทบจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และหาทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม โดยร่วมมือร่วมใจกัน

ในการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน 3.) ด้านการติดต่อสื่อสาร ชุมชนมีการติดต่อสื่อสารหรือแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับชุมชนรับทราบ 4.) ด้านการแบ่งปัน ระหว่างชุมชนท่องเที่ยวเกิดการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆเพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว คนในชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการแบ่งปันสิ่งต่างๆให้กับชุมชนข้างเคียงและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชุมชน

3. ด้านทุนทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึงการมุ่งเน้นในเรื่องทุนทางการเงิน ที่ชุมชนต้องการเพื่อนำไปพัฒนาแหล่ง และกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมไปถึงสวัสดิการ และรายได้ของกลุ่มการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1.) ด้านเงินทุนสนับสนุน ชุมชนท่องเที่ยวได้รับเงินสนับสนุนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ และได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาคเอกชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว 2.) ด้านทรัพยากรท้องถิ่น ชุมชนท่องเที่ยวมีทรัพยากรสำหรับจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดยทุกคนในชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3.) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆให้กับนักท่องเที่ยว 4.) ด้านการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ ชุมชนท่องเที่ยวมีการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาและให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการเข้าฝึกอบรมที่ทางชุมชนจัดขึ้น

4. ด้านโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึงกลุ่มชุมชนการท่องเที่ยว ต้องดำเนินการกำหนดตำแหน่ง ขอบเขตภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบ ของแต่ละคน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการบริการ และการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1.) ด้านการประชาสัมพันธ์ เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่ชุมชนท่องเที่ยว คนในชุมชนสามารถที่จะประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนได้ การประชาสัมพันธ์เกิดขึ้นได้มากกว่า 1 ช่องทาง และข้อมูลการประชาสัมพันธ์มีการอัปเดตอยู่เสมอ 2.) ด้านนักท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจมาเที่ยวชุมชนได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี อีกทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว 3.) ด้านการเมืองท้องถิ่น ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานท้องถิ่นพร้อมสนับสนุนชุมชนเมื่อร้องขอ 4.) ด้านคนในชุมชน สมาชิกของชุมชนรับรู้ถึงรายละเอียดของกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และรับรู้ว่าเป็นเจ้าของชุมชน 5.) ด้านโครงสร้างการบริหาร ชุมชนท่องเที่ยวมีการจัดโครงสร้างการบริหารและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน โดยแต่ละคนรับทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และคณะกรรมการบริหารได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน

2. แนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ สนับสนุนการตัดสินใจ กำหนดวางแผนอย่างมีระบบ กำหนดนโยบาย มีการติดตามและการประเมินผลร่วมกัน นำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังหมายถึงการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนรับรู้ผลดี ผลเสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน Peera. (2001).

การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถแบ่งได้ 4 ขั้นตอน Saowakon and Seree. (2015). คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าคนในชุมชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของชุมชน กิจกรรมต่างๆที่ออกมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะไม่

สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ อีกทั้งสมาชิกในชุมชนจะมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นทำให้การดำเนินกิจกรรมไม่ประสบผลสำเร็จ

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน เมื่อคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาของชุมชนแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือทุกคนต้องร่วมกันวางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง การที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะช่วยให้คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชนแล้ว ผลที่ตามมาคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จโดยกิจกรรมทั้งหลายควรจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ในขั้นตอนนี้จะให้คนในชุมชนประเมินว่า กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินมาแล้วนั้นประสบผลสำเร็จ สามารถตอบสนองความต้องการหรือได้รับผลประโยชน์อะไรบ้างจากกิจกรรมที่จัดขึ้นมา เพื่อมาเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

3. แนวความคิดเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม

Department of Cultural Promotion. (2019) ได้ให้ความหมายของทุนวัฒนธรรม คือ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ แบ่งตามรูปธรรมและนามธรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ที่จับต้องได้ (Tangible) และจับต้องไม่ได้ (Intangible) ซึ่งกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดไว้มี 6 สาขา ได้แก่ 1. ภาษา และวรรณกรรมพื้นบ้าน 2. ศิลปการแสดง 3. แนวทางการปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 4. งานช่างฝีมือดั้งเดิม 5. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และ 6. กีฬาภูมิปัญญาไทย

ทุนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สั่งสมที่คนในอดีตคิดทำขึ้น แสดงออกและสืบทอดด้วยการปฏิบัติ ซึ่งมีสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ จำแนกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ประกอบด้วย

1. เป็นมรดกตกทอด เกิดจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ประกอบด้วยสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ อาทิ โบราณสถานขนาดใหญ่ กับสิ่งที่สามารถเคลื่อนที่ได้จำพวกวัตถุ บันทึกเล่าเรื่อง เป็นเอกสาร ตำนานบันทึก เช่น ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาของชาวใต้ บันทึกในศิลาจากกรีก

2. เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษหรือเนื้อในของวัฒนธรรม เป็นการกระทำของมนุษย์ประกอบด้วยเอกลักษณ์พิเศษในการทำมาหากิน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ภาษา กิริยา สำเนียงพูด ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และพิธีกรรม สุนทรียศาสตร์-สุนทรียภาพ ซึ่งเป็นความสวยงามตามอารยธรรม ซึ่งควรมีการสืบสานทำนุบำรุงให้คงอยู่ ระบบเครือญาติและระบบสังคม

3. ภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่ ได้แก่ ศาสตร์หรือความรู้ของบรรพบุรุษ ภาษาศาสตร์และการคำนวณ อาชีวศาสตร์ เป็นความรู้เกี่ยวกับการยังชีพ ยุทธศาสตร์ในการป้องกันตนเองและรักษาชีพ การเยียวยาหรือแพทยศาสตร์ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ และศิลปศาสตร์

ทุนวัฒนธรรมคือการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยอาศัยองค์ประกอบในการดำเนินการ คือ การเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน การเคารพต่อมรดกวัฒนธรรมของชุมชน การแลกเปลี่ยนระหว่างความสนใจด้านการอนุรักษ์และด้านการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชน สภาพทั่วไปของทุนวัฒนธรรมมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ มี 2 ลักษณะ คือ ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง ของใช้ของสะสม ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนเข้มแข็ง และกิจกรรมการท่องเที่ยว ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วย เรื่องราว ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรม

4. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาประเทศนอกจากจะต้องให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาของประเทศด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยปัจจุบันแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับเป็นแนวทางในการบริหารพัฒนาประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจะเป็นแนวทางที่มีความสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เนื่องจากชุมชนเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของคนในสังคมและเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ การที่ชุมชนที่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างยั่งยืน ใช้ระบบการพึ่งพาตนเองและระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามกระบวนการทางภูมิปัญญาในสังคมของชุมชนจากอดีต Chon, et al. (2018).

การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีหลักสำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ สามารถจัดความจนและความลำบาก เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือแม้กระทั่งผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรมีวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดการด้านการโรงแรมจะต้องรวมค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย และลดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในบริเวณข้างเคียงด้วย

2. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องสนับสนุนให้ประชาชนไม่ใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยและอยู่ในขีดจำกัดของทรัพยากรนั้นๆที่จะรองรับได้ อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและการพัฒนารูปแบบการนำของเสียกลับมาใช้อีกครั้งเพื่อเป็นการประหยัดและสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องมั่นคงยาวนานและต้องนำไปสู่การกระจายผลประโยชน์ในสังคมอย่างเป็นธรรม

3. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ต้องสนับสนุนการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจแก่ชุมชนและไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีกับคนรุ่นหลังต่อไป

4. การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต้องสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การท่องเที่ยวต้องมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและชาญฉลาดที่สุด มีการบำรุงรักษาและใช้งานที่อยู่ในขอบเขต หากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนหมดสิ้นไป หรือใช้จนเสื่อมโทรมอาจทำให้คนรุ่นหลังขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ต่อไป

จากการที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนพบว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศที่ถูกกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะสามารถช่วยผลักดันกิจกรรมต่างๆของชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

- ด้านที่ 1 สังคมและวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีได้สร้างรายได้ให้กับสมาชิกของชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ของคนในชุมชน มีการสร้างหลักประกันว่าคนในชุมชนจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับโอกาสในการศึกษาและส่งเสริมสวัสดิภาพของคนในชุมชน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนสู่ลูกหลานรุ่นหลัง อีกทั้งยังสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

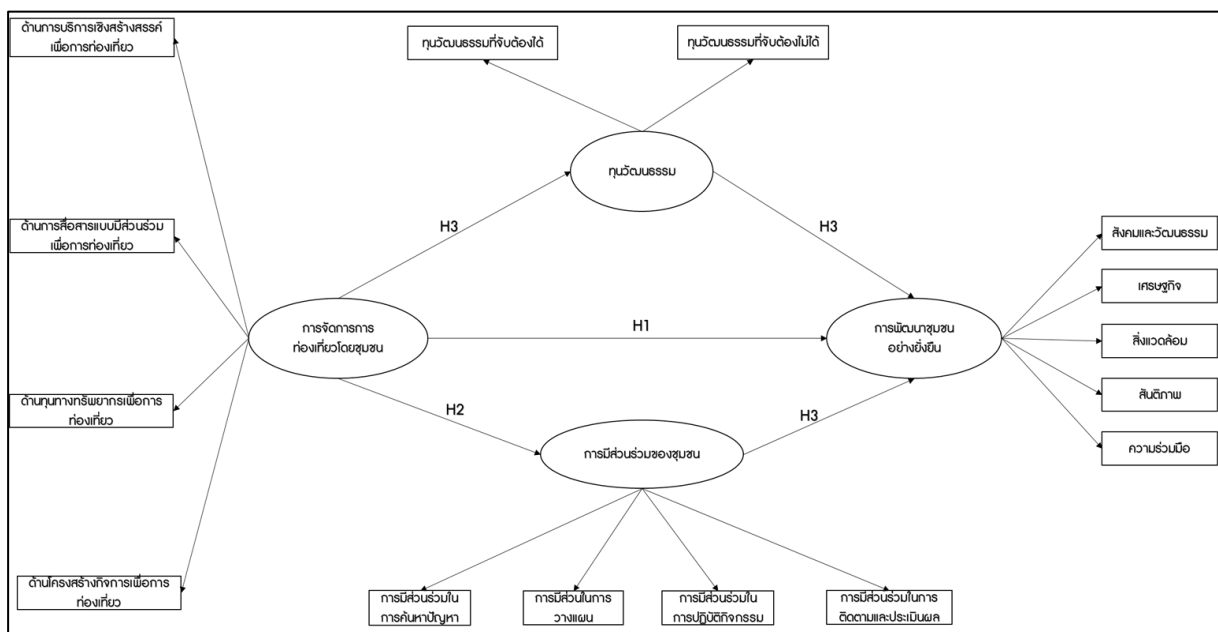
- ด้านที่ 2 เศรษฐกิจ หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีมีการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการจ้างงานของคนในชุมชนตามความสามารถ ลดความไม่เสมอภาคของคนในชุมชน สมาชิกของชุมชนสามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

- ด้านที่ 3 สิ่งแวดล้อม หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีมีการสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน มีการส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในยุคปัจจุบัน มีการฟื้นฟูและสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

- ด้านที่ 4 สันติภาพ หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีมีการส่งเสริมสังคมและครอบครัวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนในชุมชนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมทุกระดับ

- ด้านที่ 5 ความร่วมมือ หมายถึง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีมีความเป็นเจ้าของและได้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือของคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการติดตามผลการดำเนินงานของชุมชนว่าเป็นไปตามเป้าหมายและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดงานวิจัยดังภาพกรอบการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ภาพ : แสดงกรอบการวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถีเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีทั้งประเทศ จำนวน 3,273 ชุมชน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม A คือ ชุมชนท่องเที่ยวระดับดาวเด่น (Attractive) พร้อมรองรับนักท่องเที่ยว จำนวน 162 ชุมชน กลุ่ม B คือ ชุมชนท่องเที่ยวดาวรุ่ง (Brighten Star) มีแนวโน้มอนาคตในการพัฒนาต่อยอด จำนวน 644 ชุมชน กลุ่ม C คือ ชุมชนท่องเที่ยวโดดเด่นเฉพาะด้าน

(Case Study) มีความโดดเด่นเฉพาะทาง จำนวน 1,368 ชุมชน และกลุ่ม D คือ ชุมชนท่องเที่ยวขายสินค้า OTOP (Delivery Products) นำสินค้าออกขาย จำนวน 1,099 ชุมชน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จึงได้ทำการหาขนาด ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 886 อ้างถึงใน อภินันท์ จันตะนี, 2550) โดยตั้งค่ามาตรฐานของระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และได้กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 เมื่อเปิดตารางแล้วจะได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน คน ผู้วิจัย เก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (Probability sampling) คือ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยแบ่งสัดส่วนตามจำนวนกลุ่มของชุมชนท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ทางผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนที่ 4 การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้ เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้อง ความครอบคลุมของข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ความเหมาะสมของข้อความคำถาม แล้วนำผลที่ได้มาคำนวณเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มีค่าระหว่าง 0.89-0.92 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ 95% โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha, 1970: 161) โดยใช้วิธีของ (Cronbach) มีค่าระหว่าง 0.966

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้เทคนิควิธีนำเข้า (Enter)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นชุมชนโดดเด่นเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 41.75 รองลงมา คือ ชุมชนสินค้า OTOP คิดเป็นร้อยละ 33.50 โดยมีชุมชนท่องเที่ยวดาวรุ่ง และชุมชนท่องเที่ยวดาวเด่น คิดเป็นร้อยละ 19.75 และ 5.00 ตามลำดับ มีอาชีพหลักทำรายได้ให้กับชุมชนมากที่สุด คือ ทำไร่ / ทำนา / ทำสวน คิดเป็นร้อยละ 53.25 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์จากอุตสาหกรรมในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.00 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ได้พิจารณาตัวแปรเชิงสาเหตุภายใต้กรอบการวิจัย เพื่อให้สามารถพิจารณาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยการแทนค่าปัจจัย และองค์ประกอบย่อยไว้ พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบสมมติฐาน ไว้ดังต่อไปนี้

ตาราง : แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ความถดถอยแบบพหุคูณ

ทดสอบสมมติฐานงานวิจัยทั้ง 3 สมมติฐาน

ตัวแปรเชิงสาเหตุ (Antecedents)	ตัวแปรผล (Consequences)						
	DT					BT	CT
(AT) ด้านองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	0.422*** (0.045)					0.572*** (0.149)	0.452*** (0.065)

(BT) การมีส่วนร่วมของชุมชน					0.452*** (0.201)		
(CT) ทุนวัฒนธรรม				0.522*** (0.103)			
(AT) ด้านองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ (BT) การมีส่วนร่วมของชุมชน		0.556*** (0.208)					
(AT) ด้านองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ (CT) ทุนวัฒนธรรม			0.448*** (0.149)				
Adjust R ²	0.588	0.465	0.475	0.525	0.563	0.498	0.572

หมายเหตุ : DT = การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน,

สมมติฐานที่ 1 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 1. พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ($\beta=0.422$, Std.Error=0.045, $p<0.001$) โดยมีค่าพยากรณ์ร้อยละ 58.80 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.

สมมติฐานที่ 2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 2. พบว่า เมื่อเทียบค่า β ระหว่างระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีค่าลดลง จึงสรุปได้ว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเป็นตัวแปรกลางบางส่วน (Partial Mediation Effect) ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านทุนวัฒนธรรม การวิเคราะห์สมมติฐานที่ 3. พบว่า เมื่อเทียบค่า β ระหว่าง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อทุนวัฒนธรรม กับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมและทุนวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีค่าลดลง จึงสรุปได้ว่า ด้านทุนวัฒนธรรมเป็นตัวแปรคั่นกลางบางส่วน (Partial Mediation Effect) ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจาก องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรม จากที่กล่าวข้างต้น ที่ผู้วิจัยจึงแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 4 กลุ่ม พบว่า

1.1 ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์เพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนมีผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับและมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนไปข้างหน้า มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆเข้ามาเผยแพร่ให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบ สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว โดยชุมชนมีการบริการที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชน โดยนักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างสะดวก คนในชุมชนรู้จักกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง อีกทั้งชุมชนท่องเที่ยวมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้ดีขึ้น เครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งแยกหน้าที่ที่ชัดเจน นอกจากนี้ชุมชนได้มีการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการบริการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้คนในชุมชนรับรู้ถึงวิธีการดำเนินงานต่างๆของชุมชน ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Paweena. (2016). พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวของชุมชนเหมาะสมก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย การส่งเสริมงบประมาณและองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานด้านสิทธิในที่ทำกิน และ การเชื่อมโยงประสานการดำเนินงานกับชุมชนท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และงานวิจัยของ Luxana, et al. (2018). พบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครนายกที่สำคัญได้แก่ การส่งเสริมบุคลากรทุกระดับได้รับการอบรมให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้คุณค่าของวัฒนธรรมชาวไทยพวน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่งเสริมการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนต้องมีกระบวนการสื่อสารอย่างเป็นระบบและแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนให้สมาชิกชุมชนรับทราบ สมาชิกในชุมชนมีความสนใจในกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวและตระหนักถึงผลกระทบจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และหาทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม โดยร่วมมือร่วมใจกันในการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้ระหว่างชุมชนท่องเที่ยวเกิดการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆเพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการแบ่งปันสิ่งต่างๆให้กับชุมชนข้างเคียงและนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pathom and Nimnuan. (2017).พบว่า การจัดการหมู่บ้านทอผ้าอีสานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคามมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันเนื่องจากมีแนวปฏิบัติและการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนแตกต่างกันตามอัตลักษณ์ ตามความโดดเด่นของทรัพยากรภูมิปัญญาทอผ้า และงานวิจัยของ Praphunpong. (2017). พบว่าประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีการนำหลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมาปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก โดยรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว คือ การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม

1.3 ด้านทุนทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนได้รับเงินสนับสนุนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ และได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาคเอกชนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว โดยชุมชนมีทรัพยากรสำหรับจัดกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของ

ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทำให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนมีการจัดโครงการอบรมเพื่อพัฒนาและให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการเข้าฝึกอบรมที่ทางชุมชนจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Teeradech. (2013). พบว่า องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวมีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากที่สุด รองลงมาคือด้านความเป็นมิตรไมตรี และด้านสิ่งดึงดูดใจโดยมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ Chanjira. (2016). พบว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และงานวิจัยของ Sudarat, et al. (2021). พบว่าหากชุมชนขาดการสนับสนุนงบประมาณในส่วนต่างๆ ขาดการแบ่งหน้าที่งานของชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์ต่างๆ รวมทั้งขาดระบบการบริหารจัดการที่ดีจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาต่างๆ ของชุมชนได้

1.4 ด้านโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดโครงสร้างการบริหารและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน โดยแต่ละคนรับทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และคณะกรรมการบริหารได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชน ทุกคนรับรู้ถึงรายละเอียดของกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และรับรู้ว่าเป็นเจ้าของชุมชน โดยกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจมาเที่ยวชุมชนได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี อีกทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนสามารถที่จะประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนได้ การประชาสัมพันธ์เกิดขึ้นได้มากกว่า 1 ช่องทาง และข้อมูลการประชาสัมพันธ์มีการอัปเดตอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamlak. (2014). พบว่าการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐที่จะเป็นตัวกลางระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยปฏิบัติงานมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ และงานวิจัยของ Nopporn. (2017). พบว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จะต้องดำเนินงานร่วมกันในลักษณะของเครือข่าย ประชาสัมพันธ์ ให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูล สร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสามารถสร้างความรู้และนวัตกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์

2. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวแปรกลางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นตัวแปรกลางบางส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจาก ชุมชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในทุกๆ ด้าน เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้ชุมชนเริ่มเสนอแนวคิด และการเสนอปัญหาเพื่อให้สมาชิกในชุมชนรับทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นจึงมาทำการวิเคราะห์ การวางแผน การกำหนดนโยบาย โดยทางชุมชนก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะชุมชนเองก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม เพราะจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกิดขึ้นนั้น ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมมีศักยภาพ ประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saowakon and Seree. (2015). พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลโดยตรงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ ประชาชนเสนอแนะแนวทางโดยให้ประชาชนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและวิถีชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐานและมีความยั่งยืน และงานวิจัยของ Chantat,

Sumonratree and Anan. (2021) พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพชั้นนำของเอเชียสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนได้

3. จากการศึกษาทุนวัฒนธรรมเป็นตัวแปรกลางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน การหาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของทุนวัฒนธรรม เป็นตัวแปรกลางบางส่วนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เนื่องจาก ทุนวัฒนธรรมของชุมชน OTOP นวัตกรรม เป็นทุนวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและไม่เหมือนกันของแต่ละชุมชน มืองค์ประกอบของทุนวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่เป็เอกลักษณ์พิเศษ เป็นการกระทำของคนในชุมชนที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งทุนวัฒนธรรมที่พบในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งปลูกสร้าง ของใช้ของสะสม ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนเข้มแข็ง และกิจกรรมการท่องเที่ยว และทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบไปด้วยเรื่องราว ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งสององค์ประกอบนี้สามารถทำให้ชุมชนแต่ละชุมชนเกิดความโดดเด่น และน่าสนใจที่แตกต่างกัน ทำให้เป็นแรงผลักดันที่ช่วยให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nattacha. (2020). พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั่งมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดเป็นของตนเอง มืองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีเอกลักษณ์พิเศษเป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกันจากพื้นที่อื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวผ่านการประชาสัมพันธ์ต่างๆ รวมทั้งผลิตสื่อเพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนเพื่อกระตุ้นความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะมาสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

การดำเนินงานต่างๆของชุมชนควรมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน กระบวนการต่างๆควรมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ รวมถึงรณรงค์ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนจัดขึ้น และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นควรมาจากการเสนอขอของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่คนในชุมชนอยากจะทำจริงๆ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรม และศึกษาเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรระหว่างชุมชนด้วยและควรมีการศึกษาแนวทางในการยกระดับชุมชนประเภท B, C, D ให้มาเป็นชุมชนประเภท A

Reference

Channtnamchu, N. (2017). *Tourism Model and Routes for Creative Learning in Kanchanaburi*. Journal of Education, Silpakorn University. 15(1): 51-64

- Chinnaphong, P. (2017). *The Study of Sustainable Tourism Models that Effect The Development of Cultural Attractions' Quality Standards in Central Province*. Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University. 11(2): 100-114
- Chon Bunnak et al., (2018). *Research Coordination for SDGs. (Research Report)*. Thailand Science Research and Innovation
- Chuenpraphanuson, T. (2013). *Training Course Development: Talented Youth Volunteer tourist Kalasin Municipality Kalasin Province (Research report of the Faculty of Humanities and Social Sciences)*. Suan Dusit Rajabhat University, Bangkok
- Community Development Department. (2018). Additional expenditures for OTOP Nawatwithi Community Projects. TS 0404.3/W1132.
- Community Development Department. (2020). *OTOP Nawatwithi Tourism Community Project*. Retrieved from <https://www.cdd.go.th/Department of Cultural Promotion>. (2019).
- Hongsuwan, P. and Chantrun, N. (2017). *The Isan Weaving Village Management for Development Cultural Tourist Route Links Khon Kaen Province and Mahasarakham Province (Research Report)*. Thailand Science Research and Innovation
- Kaewsanga, K. and Chamnongsri, N. (2015). *Knowledge Management of Creative Tourism in Cultural Tourist Attractions, Phimai District, Nakhon Ratchasima*. Suranaree Technology Journal. 9(2): 79-103
- Keyuraphan, L., et al. (2018). *A Study Thai Lao Krung Culture to Promote Creative Learning in U-Thing Suphanburi Province*. Journal of Education Silpakorn University. 13(1): 163-174
- Leepanyaporn, N. (2020). *The Study of Lao Khrang Ethnic Culture Capital in The Dimension of Culture Tourism to Raise The Economy of Ban Thung Si Long Community, Don Tum District, Nakhin Pathom*. (Master of Arts). Silpakorn University, Nakhon Pathom
- Luengthongkham, S. and Wongmontha, S. (2015). *Community participation in the development of traditional tourism. Sustainability: A Case Study of Pranburi District Prachuap Khiri Khan Province*. Suan Dusit Graduate School Academic Journal. 11(1): 19-29
- Maneerot, N.. (2017). *Community-Based Tourism Management*. International Thai Tourism Journal. 13(2): 25-46
- Ngampraphasom, P. (2016). *A Study of Factors Effecting Tourist Place Management by The Community, A Case Study of The Tourist Place Management of Ban Moh Luang, Mae Moh District, Lampang*. Journal of Humanities and Social Science. 8(16): 78-87
- Pawabutra, L. (2012). *Participation of Communities in Managing Child Development Center, San Pu Loei Municipality, Doi Saket District, Chiang Mai Province*. (Master of Education). Chiang Mai University, Chiang Mai
- Pongtratik, C., Nimnatipun, S. and Malarat, A., (2021). *The Development of Culture Tourism Strategies in Prachuap Khiri Khan Province*. Journal of MCU Buddhapanya Review. 6(3): 77-91

- Pornnaum, P. (2001). *Faith in The Principle of Educational Participation of School Administrators Attached to The Office of Mae Tha District Primary Education, Lamphun Province*. (Master of Education). Chiang Mai University, Chiang Mai
- Somsila, K. and Kaewnuch. K. (2018). *Participative Factors Affecting Community Based Tourism Management: A Case Study of Kham Muang, Kalasin Province*. Dusit Thani College Journal, 12(1): 103-123.
- Songthip. K. (2014). *People's Participant in Conversation Tourism Management: A Case Study of Wat Takien Floating Market, Bangkruay District, Nonthaburi Province*. (Master of Arts). Dhurakij Pundit University, Nonthaburi.
- Sudarat Rattanapong, Nungruthai Srisuksai, Krittima Intagoon} Chuthatip Pradipatnarueemon and Nanthaphan Kodkong. (2021). *Community based Tourism Management in Wang Thong Subdistrict, Wan Thong District, Pirsanulok Province*. Journal of MCU Buddhapanya Review. 6(1): 35-46
- Sukbanjong, C., (2016). *Sustainable Tourism Development of Nhanmoddang Rafting, Pa Phayom District, Phatthalung Province*. (Master of Arts). Bangkok University, Bangkok.
- The Sustainable in Nakhonrachasime*. Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn. 12(3): 141-154.
- Value-to-value culture*. Retrieved from http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=3972&filename=indexJanejeera Aksornpim. (2 0 1 7) . *Strategy Management of Community-Based Tourism Towards*
- Wanlop Wannaosote. (2021). *OTOP Nawatwithi Community-Based Tourism Management Model for Sustainable Community Development*. (Doctor of Philosophy). Silpakorn University, Nakhon Pathom

